

PAPER DETAILS

TITLE: HINDİSTAN'DA HİLAFET MESELESİNE AYKIRI BİR BAKIŞ: SİBLÎ NUMANÎ VE HİLAFET
MAKALESİ

AUTHORS: Mehmet ÖZSENEL

PAGES: 153-160

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/191958>

HİNDİSTAN'DA HİLAFET MESELESİNE AYKIRI BİR BAKIŞ: ŞİBLÎ NUMANÎ VE HİLAFET MAKALESİ

*Mehmet ÖZŞENEL**

Hind Altıktası XIX. asrın sonları ile XX. asrın başlarında hilafet konusunda önemli tartışmalara sahne olmuştur. İslam hilafetini temsil eden Osmanlı Hilafeti konusunda genellikle müsbet kanaatler bulunmaktadır ve bu kanaatler devrin sosyal ve siyasi yapısının etkisiyle Hilafet Hareketi adlı müstakil bir cereyana da dönüşmüştür. Ne var ki yine siyasi tercihlerdeki farklılıklar sebebiyle zaman zaman aykırı sesler de yükselmiştir. Dönemin “Sir” ünvanlı İngiliz ve batı hayranı modernist aydını Seyyid Ahmed Han (ö. 1898) bir İngiliz-Osmanlı ihtilafında tercihini İngilizlerden yana kullanabilmiş ve bu bağlamda Osmanlı Hilafeti’ne de eleştirel bir yaklaşım geliştirmiştir. Yüzyılın sonlarına doğru bu aykırı yaklaşımlara bir yenisi eklenmiştir. Sir Seyyid Ahmed Han’ın yakın dostu olan ve bir dönem onun ünlü okulu Aligarh Koleji’nde dersler veren Şiblî Numanî¹ (ö. 1914) kaleme aldığı kısa “Hilafet”

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Ü. İlahiyat F. Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

¹ Hind Altıktası’nda döneminin ilmi, siyasi ve kültürel anlamda en etkili şahsiyetlerinden olan Şiblî Numanî, 1857 yılında A’zamgarh’ta doğmuştur. Geleneksel dini eğitimini muhtelif şehirlerdeki hocalardan aldıktan sonra Sir Seyyid Ahmed Han’ın ünlü okulu Aligarh Koleji’nde dersler veren Şiblî Numanî burada batılı hocalarla da tanışmıştır. Tarih, siyer, Arap Edebiyatı, Fars Edebiyatı, kelam, felsefe gibi konularda kaleme aldığı eserlerle kısa sürede büyük bir şöhrete kavuşmuştur. Anadolu, Şam bölgesi ve Mısır’a seyahatler düzenlemiş, Haydarabad’da bir süre İlim ve Fen Bakanlığı yapmıştır. Daha sonra Leknev’e gelen Şiblî, Aligarh Okulu ile Diyo bend Okulu, başka bir deyişle modern eğitim ile geleneksel eğitim arasında bir orta yol denemesi olan Nedvetü’l-Ulema’nın kuruluş çalışmalarına katılmıştır. 1899’da Nedve tarafından kurulan Daru’l-

makalesinde, hilafette Kureyş kabilesinden olma şartını esas alarak Osmanlı Hilafeti'nin meşruiyet ve gerçekliğini sorgulamaktadır.² Yazısında Sir Seyyid Ahmed Han'ın daha önce yayımladığı bir makalesine atıfta bulunan Şiblî'nin, üstadının yaklaşımından ve muhtemelen devrinin belli çevrelerdeki siyasi atmosferinden etkilendiği anlaşılmaktadır.³

Osmanlının hilafet vasıtasıyla İslam birliğini sağlamaya çalıştığı bir dönemde Osmanlı Hilafeti'ni yok sayma anlamına gelen böyle bir yazıyı Şiblî Numanî gibi Hindistanlı ünlü ve etkili bir alimin kaleme almış olması ilk anda şaşırtıcı görünmektedir. Ancak Şiblî Numanî'nin seçkin öğrencisi Seyyid Süleyman Nedvî (ö. 1953) tarih boyunca Hindistan-Hilafet ilişkilerini ele aldığı ve Osmanlı Hilafeti'ni de savunduğu uzun bir makalesinde, yazının tamamlanmamış bir yazı olduğuna, herkesin hata yapabileceğine ve kişiyi tek bir yazıyla değerlendirmenin yanlış olacağına dikkat çekerek üstadının Osmanlı Hilafet ve saltanatını öven diğer yazılarından örnekler vermiştir.⁴

Her halükarda, yazıldığı zaman ve mekan itibarıyla Osmanlı Hilafeti hakkında aykırı bir bakışı yansıtmaması bakımından dikkat çekici bulduğumuz bu kısa makaleyi, Urduca aslından tercüme ederek dikkatlere sunmayı uygun

Ulum'un başkanlığına getirilen Şiblî sekiz yıl kadar bu görevde kaldıktan sonra ömrünün sonlarına doğru *Siret-i Nebi* adlı eserini kaleme almaya başlamış, ancak bir cildini yazabildiği eserini bitirmeye muvaffak olamamıştır. Eserini daha sonra öğrencisi Seyyid Süleyman Nedvî tamamlamıştır. Son derece zeki ve kuvvetli bir hafızaya sahip olan Şiblî'nin geniş birikim ve kültürünü yansıtan eserleri arasında *el-Cizye ve hukukun'z-zimmiyyin*, *Siretu'n-Nu'man* (Ebu Hanife'nin Hayatı), *Siretu'l-Faruk* (Hz. Ömer'in Hayatı), *Siretu'l-Gazali*, *Şi'ru'l-acem* gibi eserler bulunmaktadır. Eserlerinden bazıları Arapça, Türkçe ve İngilizce'ye de tercüme edilmiştir. İtikadi konularda Mu'tezili yaklaşımlara sahip olduğu kaydedilen Şiblî 1914 yılında A'zamgarh'ta vefat etmiştir (bk. Abdülhay el-Haseni, *Nüzhetü'l-bavâtır*, Karaçi 1976, VIII, 174-177).

² Hilafette Kureyş kabilesinden olma şartı ve bu konudaki hadisler konusunda bk. M. Said Hatiboğlu, *Hilafetin Kureyşliliği*, Ankara 2005. Hilafet konusunda ayrıca bk. Casim Avcı-Azmi Özcan, "Hilafet", *DİA*, İstanbul 1998, XVII, 539-553.

³ II. Abdülhamid döneminde Osmanlı Hilafeti'ne muhalefetin ortaya çıkışı ve muhalefetin argümanları hakkında bk. Ş. Tufan Buzpınar, "II. Abdülhamid Döneminde Osmanlı Hilafetine Muhalefetin Ortaya Çıkışı: 1877-1882", *Hilafet Risaleleri*, haz. İsmail Kara, İstanbul 2002, I, 37-61; Azmi Özcan, "İngiltere'de Hilafet Tartışmaları 1873-1909", *Hilafet Risaleleri*, haz. İsmail Kara, İstanbul 2002, I, 63-91.

⁴ Seyyid Süleyman Nedvî, "Hilafet or Hindustan", *Makalat-ı Süleyman*, tertip eden Seyyid Sabahuddin Abdurrahman, Karaçi 1989, I, 168-170; Seyyid Süleyman Nedvî, "Hilafet ve Hindistan", *Hilafet Risaleleri*, haz. İsmail Kara, çev. Ahmed Asrar, İstanbul 2005, V, 14, 170-172.

gördük. Yazı Şiblî Numani'nin muhtelif gazete ve dergilerde Urduca olarak yayımlanmış makalelerini toplayan *Makalât-ı Şiblî*⁵ adlı külliyattan tercüme edilmiştir. Yazının nerede ve hangi tarihte yayımlandığı burada belirtilmemiştir. Ancak söz konusu külliyatı derleyen Seyyid Süleyman Nedvî'nin başka bir makalesinden, bu yazının 1899 Aralık ayında *Aligarh Magazine*'de yayımlandığı anlaşılmaktadır.⁶

Yazıda iktibas olunan hadislerin dipnotlardaki tahrirleri tarafımızdan yapılmıştır. Hadislerin tercümelerinde yazarın Urduca'ya çevirisi korunmaya çalışılmıştır. Metin ve dipnotlardaki köşeli parantez içindeki açıklamalar bize aittir.

HİLAFET

Müslümanların kullandıkları dini terimlerden biri de hilafet lafzıdır. Ancak bu lafız, aynı zamanda siyasetle de ilgili olduğundan ve siyasi maksatlar çoğu zaman onun anlam ve hakikatini değiştirerek ifade etmek istediğinden, zaman zaman avam arasında bu lafızla ilgili yanlış anlamalar yaygınlaşmış; en azından manası üzerinde kapalılık ve karışıklıklar meydana gelmiştir. Bu konu bundan bir iki yıl kadar önce Urduca gazetelerde tesadüfî bir olay vesilesiyle gündeme geldi ve bir hayli uzun süre de gündemi işgal etti. Ancak daha sonra bazı sebeplerden dolayı konu kapandı. O sıralarda merhum Sir Seyyid [Ahmed Han], *Aligarh Gazetesi*'nde yayımlanan ilginç bir makale kaleme almıştı.⁷ Ben de bir vesileyle *Sefername*⁸ adlı eserimde bu konuya temas etmiştim. Fakat gerçekte, bu meselenin son derece ciddi bir şekilde incelenerek açıklığa kavuşturulması gerektiğini söylemek zarureti vardır. Bu mesele üzerinde iki açıdan durulabilir:

1-Din açısından hilafet makamının hakikati nedir?

⁵ Tertip eden Seyyid Süleyman Nedvî, Lahor 1989, I, 170-175.

⁶ Bk. *Makalât-ı Süleyman*, tertip eden Seyyid Sabahuddin Abdurrahman, Karaçi 1989, I, 168.

⁷ Seyyid Süleyman Nedvî, Hindistan'da Osmanlı Hilafeti'ne muhalefetin 1896 Türk-Yunan savaşı sırasında ortaya çıktığını belirttiğine göre söz konusu yazı veya yazıların 1896 ile Sir Seyyid'in vefat tarihi olan 1898 arasında yayımlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Şiblî Numani'nin de 1899'da yayımlanan yukarıdaki yazısında Sir Seyyid'in bu yazısını bir iki yıl önce neşrettiğine işaret etmesi de bunu teyid etmektedir.

⁸ *Sefername*, *Anadolu-Suriye-Mısır Seyahatnamesi*, adıyla Urduca aslından Türkçe'ye tercüme edilmiştir (çv. Yusuf Karaca, İstanbul 2002).

2-İslam'ın başlangıcından bugüne kadar bu lafız hangi manada ve kimler için kullanılmıştır?

Hilafet ve imamet lafızları, müteradif lafızlar olup hadis ve akaid kitaplarında eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Hilafet veya imametın tarifi akaid kitaplarında mezkurdur. Buna göre hilafet umumi bir tasarruf yetkisi olup bütün müslümanların buna itaat etmesi zaruridir. *Şerh-i Mevâkıf*'ta hilafet şu lafızlarla tarif edilmiştir: “Hz. Peygamber'in (s.a.) kaim makamı olarak dini ayakta tutma ve insanları koruma makamıdır”.⁹ *Şerh-i Mekâsıd*'da da şu şekilde tarif edilmiştir: “Hz. Peygamber'in (s.a.) kaim makamı sıfatıyla din ve dünya hizmeti görmektir”.¹⁰

Bu makamı elde etme konusunda bütün İslam fırkaları tarafından bazı şartlar ileri sürülmüştür. Bunlar arasında en öncelikli şart, halife olacak şahsın Kureyş kabilesinden olmasıdır. Bu şartı müslümanlar arasında sadece bir grup, yani Mu'tezile inkar etmiştir. Fakat bu grup uzun zaman önce dünya üzerinden tamamen kalkmıştır. Bunun için bugün, bütün dünya müslümanlarının dini itikadlarına uygun olarak sadece Kureyş kabilesine mensup birinin halife veya imam olabileceğini söylemek yanlış olmaz. Buna binaen hilafet için bu şart zaruri görülmelidir. Bu, Hz. Peygamber'den (s.a.) muhtelif şekillerde gelen pek çok hadiste de nakledilmiştir. Bu sebeple onları burada tafsilatlı olarak naklediyoruz:

1-“İmam Kureyş'ten olacaktır.” (*Müsned-i Ahmed b. Hanbel*).¹¹

2-“İktidar (hükümet) Kureyş'te kalacaktır.” (Tirmizî) (hadis sahihtir).¹²

3-“Hilafet Kureyş'te olacaktır.” (*Müsned-i Ahmed b. Hanbel*)¹³, (bu hadislerin bütün ravileri sikadır).

⁹ *Şerhu'l-Mevâkıf*'taki tarifte “dini ikame ve milletin/dinin havzasını muhafaza hususunda Peygamber'e halifelik etme” şeklinde bir ifade yer almaktadır. Yazarın buradaki “millet”i “din” değil, “kavm” olarak anladığı anlaşılmaktadır (bk. Adududdin el-Îcî, *el-Mevâkıf bi şerhi's-Seyyid eş-Şerif el-Cürcani*, thk. Abdurrahman Umeyra, Beyrut 1997, III, 579) ç.n.

¹⁰ *Şerhu'l-Mekâsıd*'daki tarif şöyledir: “Peygamber (s.a.) ve onun fer'i konulardaki ahkâmı adına din ve dünya işlerini gören umumi bir riyasettir” (bk. Sa'duddin et-Teftazani, *Şerhu'l-Mekâsıd*, thk. Abdurrahman Umeyra, Beyrut-Kahire 1989, V, 232) ç.n.

¹¹ Bk. Ahmed b. Muhammed b. Hanbel, *Müsned*, İstanbul 1981, III, 129, 183; IV, 421; Tayâlisî'nin rivayeti için bk. *Minbatü'l-Ma'bud fî tertîbi Müsnedi't-Tayâlisî Ebî Davud*, tertib Ahmed Abdurrahman el-Benna, Beyrut 1400, II, 163.

¹² Ahmed, *Müsned*, II, 364; Ebû İsa Muhammed b. İsa et-Tirmizî, *el-Câmiu's-sahib*, İstanbul 1981, Menakıb, 72 (hadis no:3936).

4-“On iki emir olacak, bunların hepsi de Kureyş’ten olacaktır.” (*Sabîhu’l-Buharî*) (hadis sahihtir).¹⁴

5-“Hilafet [benden sonra] otuz yıl devam edecek, ondan sonra saltanat olacaktır.” (Ebû Davud, Nesaî, İbn Mace, Tirmizî. Ayrıca İbn Hibban da hadisin sahih olduğunu kaydetmektedir).¹⁵

6-“On iki şahıs hükümrân olmaya devam ettikleri sürece insanların işleri doğru olmaya devam edecektir. Bu şahısların hepsi de Kureyş’ten olacaktır.” (*Sabîh-i Müslim*) (hadis sahihtir).¹⁶

Bu hadislerin bir kısmından açıkça anlaşılmaktadır ki, hilafet Kureyş’in hakkıdır ve bazısında da açık bir öngörü ile beyan olunduğu üzere hilafet daima Kureyş’te kalacaktır. Fakat yüz yıl kadar bir zaman geçince bütün dünyada Kureyş kabilesinden herhangi bir hükümdar kalmamıştır. Bu sebeple bu hadislerle kastedilmek istenen şudur ki hilafet gerçekte sadece Kureyş’in hakkıdır ve hükümrân olan hanedanların insanları padişahdır, yoksa halife değildir. Nitekim hadiste zikrolunduğuna göre, “Hilafet otuz yıl sürecek, sonra saltanat olacaktır”. Bundan çıkarılacak sonuç şudur: Otuz yıldan sonra hükümrân olanlar, Kureyşli olmalarına rağmen halife olmuş değillerdir, belki padişahlardır.

Her halükarda bütün rivayetlerin ortak noktası şudur: Hilafet için Kureyşli olmak şarttır ve Kureyş kabilesinden olmayan bir şahıs, bütün müslümanların itikadına uygun olarak hiçbir şekilde halife olamaz.

¹³ Ahmed, *Müsned*, IV, 185.

¹⁴ Ahmed, *Müsned*, V, 90, 92-95, 97-99, 101, 107, 108; Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmin’u’s-sabîh*, İstanbul 1981, Ahkam, 51; Tirmizî, Fiten, 46 (hadis no: 2223).

¹⁵ Bk. Aynî, *Şerh-i Buharî*, XI, 34 [*Umdetu’l-kâri şerhu Sabîhi’l-Buharî*, Beyrut, ts., XXIV, 281]; hadisin birbirine yakın lafızlarla rivayeti için bk. el-Benna, *Minba*, II, 163; Ahmed, *Müsned*, V, 220, 221; Tirmizî, Fiten, 48 (hadis no: 2226); Ebû Davud Süleyman b. Eş’as es-Sicistanî, *Sünen*, İstanbul 1981, Süne, 9 (hadis no: 4635, 4646, 4647); Ebû Abdîrrahman Ahmed b. Şuayb en-Nesaî, *Fedâilu’s-sahabe*, Beyrut 1984, s. 17 (hadis no: 52). İbn Hibban’ın rivayeti için bk. Alaüddin Ali b. Belban *el-Fârisî, el-İhsan fî takrîbi Sabîhi İbn Hibban*, thk. Şuayb el-Arnaut, Beyrut 1991, XV, 35, 392-393. Hadis İbn Mace’nin *Sünen*’inde bulunamamıştır.

¹⁶ Ahmed, *Müsned*, V, 97-99, 101, 107; Ebu’l-Hüseyn Müslim b. el-Haccac el-Kuşeyrî, *el-Câmin’u’s-sabîh*, İstanbul 1981, İmara, 4-10; ayrıca bk. el-Benna, *Minba*, II, 163.

Müslümanlar, Kureyş kabilesinden olmayan bir şahsı hiçbir zaman halife kabul etmemişlerdir. Her şeyden önce Hz. Peygamber'in (s.a.) vefat ettiği gün bu mesele ilk defa gündeme geldiğinde daha o gün Ensar yani Medineli Müslümanlar hilafetin kendi hakları olduğunu iddia ettiler. Fakat buna mukabil muhacirler, hilafetin sadece Kureyş'in hakkı olduğu delilini öne sürünce itaat ettiler ve kendi davalarından vazgeçtiler. Bu hadise Taberî, İbnü'l-Esir ve İbn Haldun'un tarihlerinde tafsilatıyla mezkurdur.¹⁷ Abbasi saltanatında zaaf belirmeye başlayınca, her tarafta hükümet davası güdenler ortaya çıktı. Bunlar arasında bazı hanedanlar otorite ve iktidar elde ettiler ve bunların saltanat sınırları o kadar genişledi ki bu sınırlar Abbasi Devleti zamanında bile yoktu. Buna rağmen bunların hiçbirisi hilafet iddiasında bulunmadı ve daima (Delhi'nin Bahadırşah'ından daha fazla bir rütbeye malik olmamasına rağmen) Abbasi Halifesine gelerek boyun eğmeye devam etti. Bunun tek sebebi, bu hükümdarların Kureyş kabilesinden olmamasıydı. Bu şarttan dolayı, eğer bunlar hilafet iddiasında bulunsalardı, müslümanlardan tek bir şahıs bile onların bu iddiasını kabul etmezdi.

Adudü'd-Devle, Mahmud Gaznevî, Melikşah Selçukî [gibi] dünyanın çok büyük şanlı padişahları gelip geçmişler, ancak hepsi de Bağdad Sarayı'ndan lakap ve ünvan elde etmişler ve bununla övünüp nam salmışlardı. Şehinşah lakabını elde etmiş ve büyük satvet ve iktidarla padişahlık sürmüş olan Adudü'd-Devle 369/979 yılında Bağdad'da Abbasi Halifesi Tâiullah'ın sarayında ünvan almak için hazır bulunduğu anda önce zemini öptü. Bu şekilde altı defa zemini öpüp de halife lütfederek onun daha fazla yaklaşmasına izin verince biraz daha ilerleyerek halifenin ayağını öptü. O zaman halife onun kürsüye oturmasına izin verdi. Fakat o [edeben] tekrar tekrar mazeret beyan ettiyse de halife onu mecbur edince "el-emru fevka'l-edeb" [emir edepten

¹⁷ İslam tarihinde Sakife Hadisesi olarak bilinen bu olay için bk. İbn Cerir et-Taberî, *Taribu't-Taberî*, thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, Kahire 1979, III, 218-223; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil fi't-tarih*, Beyrut 1979, II, 325-332; İbn Haldun, *Tarih*, nşr. Halil Şehhade-Süheyl Zekkar, Beyrut 1988, II, 487-489. Bu kaynaklarda muhacirlerin hilafetin Kureyş'in hakkı olduğunu ileri sürdükleri, ancak yukarıdaki rivayetlere atıfta bulunmadıkları görülür. Bununla birlikte Hz. Ebu Bekir'in Sakife olayı ile ilgili rivayetlerden birinde yukarıdaki rivayetlere benzer bir hadise atıfta bulunmuş olması dikkat çekicidir (bk. Ahmed, *Müsned*, I, 5). Hilafetin Kureyş'e ait olduğuna dair benzeri diğer bazı rivayetler için bk. Ahmed, *Müsned*, IV, 203; V, 274; Tirmizi, *Fiten*, 49 (hadis no: 2227); es-Suyuti, *Taribu'l-bulefa*, Kahire 1952, s. 8-12. Hz. Ebu Bekir'in hilafete geliş sürecinde yaşananlar ile ilgili olarak ayrıca bk. es-Suyuti, a.g.e., s. 67-72 (ç.n).

üstündür] kaidesince yine de kürsüyü öperek üzerine oturdu ve dedi ki “Hazretlerine en iyi şekilde itaatimi sağlaması için Allah’a dua ediyorum.” Bu teşrifatı yerine getirme esnasında bir memuru Adudü’d-Devle’nin yanında bulunuyordu. Bu putperestçe hareketler karşısında şaşkına dönen memur şöyle sormuştu: “Bu Allah mı ki bu kadar tazim gösteriyorsunuz?” Bunun üzerine Adudü’d-Devle şöyle dedi: “Evet, o Allah [değildir ama Allah]’ın halifesidir.”

Mısırda Fatımi hanedanı büyük bir saltanat kurup Abbasi hanedanını hükmü altına aldığında, Abbasiler Fatımilerin nesebini inkar eden ve buna dair bütün ulemanın imzasını taşıyan bir ferman çıkarmaktan başka tedbir almadılar. Onlar bu şekilde insanları onların tarafından döndürmek istiyorlardı. Bunun sonucu şu oldu ki uzun bir müddet sonra bir Fatımi görevlisi Fatımi halifesini tahttan indirdi ve Abbasi saltanatını yeniden ayağa kaldırdı. Bu görevli bugün bütün dünyada “Kudüs Fatihî” adıyla meşhur olan Salahaddin Eyyübi idi.

656/1258 yılında Bağdad saltanatı Hülâgu’nun eliyle yıkılıp, Abbasi Hanedanı da ortadan kaldırılınca, bu hanedandan olan ve hapishanede tutulan Ahmed Ebu’l-Kasım adlı bir şahıs, kaçarak Mısır’a ulaştı. Orada o zaman Melik Zâhir Baybars hüküm sürüyordu. Ahmed’in gelmesiyle birlikte Zâhir büyük bir saray yaptırdı ve büyük bir mahviyet ve tazarru içinde Ahmed’e bîat etti. Ahmed’in vefatından sonra onun herhangi bir evladı olmadığından, Bağdad’ın tahribi esnasında kurtulan diğer bir Abbasi şehzadesi halife oldu ve hilafet bir müddet onun hanedanında (ismen) devam etti. Bu halifeler her ne kadar, böylesine iktidarsız ve hakikatsiz olsalar da onların onayı olmadan herhangi bir hükümetin vazife alması mümkün değildi. Hatta halifenin dini açıdan o derece azameti vardı ki, devrin padişahı daima onun yanına gelerek itaatini arzederdi. Hindistan’ın meşhur padişahı Tuğluk, bu hanedandan saltanat fermanı elde etmeye çalışmıştı. Elde ettiği zaman o kadar memnuniyet göstermişti ki bütün şehri aynalarla donatmış ve şairler tebrik için kasideler yazmışlardı. [Dönemin ünlü şairi] Bedr Çâç’ın bir kasidesinin matlaı şöyledir:

Cebrail yuvarlak kuşaktan (göklerden) “ebşiru/ müjdeler olsun” diyerek geldi,

Halifeden sultana bil’at ve ferman getirdi.

Velhasıl onüç asırdan bu yana, Kureyş kabilesinden olmayan hiç bir hanedan hiç bir zaman hilafet iddiasında bulunmamıştır. Okuyucuları hayrete

düşürecektir ki eğer durum böyleyse, Türk hanedanının hilafet iddiası nedendir?! Üstelik Türklerin Kureyş kabilesinden olmadıkları herkesin malumdur.

Bu vakıa hakikaten hayreti muciptir ve bu durumun sebebi ondan daha da hayret vericidir. Türklerde, hanedanın sekizinci padişahı olan Sultan II. Beyazıt'a kadar hiç bir hükümdar hilafet ünvanını tercih etmemişti. Nitekim bugün bile Türk müellifler o zamana kadar hiç bir Türk padişahı halife ünvanıyla zikretmemişlerdir. 918/1512 yılında saltanat tahtına oturan Sultan I. Selim Mısır'ı fethettiğinde orada Abbasi hanedanından ismen bir halife bulunuyordu. Bunun adı Mütevekkil'di (bu yukarıda ismini zikrettiğimiz hanedandandı). Sultan Selim onu beraberinde Kostantiniyye'ye [İstanbul] götürdü ve hilafet ünvanından vazgeçmeye ve bu ünvanı Selim'e devretmeye mecbur bıraktı. Mütevekkil buna razı değil idiyse de mecburen kabul etmek zorunda kaldı. Neticede Ayasofya Camii'ne giderek bu durumu ilan etti. İşte Türk hanedanına bu farazi ünvanın izafe edildiği ilk gün budur. Bu olay zahiren her ne kadar komik ise de, bunu bizzat Türk tarihçiler itiraf etmektedir ve Türk tarihlerinde Sultan Selim'in zikri geçtiğinde bu vakıa da beraberinde zikredilir.¹⁸

¹⁸ Şiblî Numanî'nin bakış açısını teyid eden bir yaklaşım için bk. Yavuz Ercan, "Yavuz Sultan Selim Dönemi", *Türkler*, Ankara 2002, IX, 439-440. Krş. İsmail Hamî Danişmend, *İzablı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, İstanbul 1971, II, 36-38; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara 1975, II, 293-294.